

AȘEZARE ȘI LOCUINȚĂ ÎN BAZINUL
MIJLOCIU AL ARGEȘULUI (SEC. XIV – XVI)*

Panait I. PANAIT

Dintre cursurile de apă ce pornesc din masivul muntos al Carpaților sudici spre Dunăre, Argeșul creează cel mai larg bazin, delimitat spre est de riurile Dimbovița și Colentina. Un păienjenis de ape inscrie prin albiile orientate NV–SE un culoar închis pe aliniamentul Comana-Negoești de fringerea bruscă a Argeșului. Zonă ideală de legătură între Piemontul getic și bălțile dunărene, de întilnire a stepelor întinse bărăgănene cu codrii seculari ai Vlăsiei, bazinul Argeșului a adăpostit comunități umane din cele mai vechi timpuri. Faptul acesta este cunoscut astăzi mai temeinic aici decât în alte părți datorită cercetărilor arheologice mai vechi sau mai recente. Descoperirile de la Argeș¹ și Cimpulung², de la cetățile ridicate pe crestele de munți ce străjuiesc drumurile spre Transilvania³, au fost completate cu date și materiale găsite la Cetățeni⁴, Retevoești⁵, Suslănești, la Stoenesti și Pescăreasca⁶, la Mătăsaru⁷, Popești Novaci⁸, pe teritoriul Bucureștilor și în împrejurimi⁹, la Tinganu¹⁰ ș.a. Se poate aprecia că această fișie lată în medie de cca 20 km constituie una din zonele cele mai temeinic cercetate pînă în prezent, înglobînd configurații geografice variate: munte, deal, cîmpie. Ceea ce constituie o caracteristică esențială pentru toate epocile istorice, este densitatea sporită a așezărilor acestui bazin față de teritoriile învecinate. Harta așezărilor atestate în documentele emise între 1352–1625 inscrie o suprafață triunghiulară, cu frecvența satelor aproape uniformă, baza acestui triunghi fiind între Argeș și Buzău, virful coborînd spre Comana, deci spre colțul de sud-vest al culoarului argeșean¹¹. Este de reținut faptul că această situație s-a menținut și în sec. al XVII-lea. O hartă întocmită în 1788 de F. Jos. Ruhendorf indică între Argeș și Colentina 180 sate, pe cînd între Argeș și Teleorman, pe o suprafață mult sporită, numai 100 așezări. Situația este similară și în ceea ce privește zona estică, acolo unde salba de așezări se desfășoară îndeosebi de o parte și de alta a Ialomiței sau pe cursul presărat cu ochiuri de bălți al Mostiștei¹². Bazinul Argeșului prezintă și la acest sfîrșit de veac XVIII o distribuție aproape uniformă a așezărilor, din mijlocul cărora se remarcă trei din cele patru principale reședințe domnești: Argeșul, Cimpulungul și Bucureștii. Sint de fapt localități pe care cronicile sec. al XVII-lea le pun în directă legătură cu însuși procesul de constituire a statului feudal Țara Românească¹³. Aceste centre urbane se prezintă ca nuclee ale unor grupări de așezări rurale.

Este cunoscut faptul că pe baza documentelor scrise între 1453 și 1625 au fost localizate pe teritoriul de astăzi al Bucureștilor și în imediata apropiere peste 40 de sate, unele dintre ele ca Văcăreștii¹⁴,

* Comunicare expusă la cea de-a VI-a sesiune științifică a muzeelor, decembrie 1970, București.

¹ Virgiliu Drăghiceanu, *Curtea domnească din Argeș*, în „B.C.M.I.” X–XVI (1917–1923). N. Constantinescu, *Cercetarea arheologică de la Curtea domnească din Argeș*, 1967, în „Studii și Comunicări”. Pitești, 1968, p. 123–138.

² I. Barnea și E. Lăzărescu, *Sondaajul de la Cimpulung, punctul „Cloașter”*, în „Materiale și cercetări arheologice”, VIII, 1962, p. 65–71. Se va cita „Materiale”.

³ D. Popescu, *Săpăturile arheologice din R.S.R. în anul 1968*, „SCIV”, tom. 20 (1969), 3, p. 497. Gh. I. Cantacuzino, *Cetatea Poenari*, (mss).

⁴ Dinu V. Rosetti, *Șantierul arheologic Cetățeni*, în „Materiale”, VIII, p. 73–86. Idem, *Raport preliminar asupra cercetărilor arheologice întreprinse la complexul de monumente feudale de la Cetățeni – Argeș în anul 1965*, în „Monumente istorice. Studii și lucrări de restaurare”, D.M.I., 3 (1969), p. 94–98.

⁵ Dorin Popescu și D. V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Retevoești*, în „Materiale”, VI, (1959), p. 703–715.

⁶ Materiale expuse în muzeele de istorie din Cimpulung și Pitești.

⁷ Bucur Mitrea, Constantin Preda, *Necropole din secolul al IV-lea c.n. în Muntenia*, București, 1966, p. 113.

⁸ Radu Vulpe, *Șantierul arheologic Popești*, în „Materiale”, III, 1957, p. 227–242. *Ibidem*, V (1959), p. 337–347. *Ibidem*, VI (1959), p. 307–321. *Ibidem*, VII (1961), p. 321–336. *Ibidem* VIII (1962), p. 457–460.

⁹ „Istoria orașului București”, M.I.B., 1965, p. 19–70.

¹⁰ P. I. Panait și colaboratorii, *Complexul medieval Tinganu* în „Cercetări arheologice în București”, II (1965), p. 239–284. Se va cita în continuare C.A.B. Panait I. Panait și Mioara Turcu, *Cercetări arheologice la Tinganu* în „București, Materiale de istorie și muzeografie”, M.I.B. VI (1968), p. 83–95. Se va cita „București”.

¹¹ Ion Donat, *Așezările omenești din Țara Românească în secolele XIV–XVI*, în „Studii”, an. IX (1956), 6, p. 80.

¹² Muzeul de istorie a municipiului București, inv. 11058/147.

¹³ „Istoria Țării Românești 1290–1690”, ediție critică de C. Grecescu și D. Simonescu, Ed. Acad. 1960, p. 2. Radu Popescu Vornicul, *Istoriile domnilor Țării Românești*, București, 1963, p. 5.

¹⁴ „Documente privitoare la istoria României, veac. XVI, B. Țara Românească”, IV, p. 263; *Ibidem*, V, p. 16. Se va cita, „D.I.R.”.

Grozăveștii¹⁵ ș.a., avînd cîte două cătune, de sus și de jos. Această masivă densitate surprinsă și de călugărul dominican Ioan, trecător prin Țara Românească pe la 1404¹⁶, stîrnește legitima problemă a interdependenței satelor de apariția tîrgului feudal sau a rolului acestuia în polarizarea așezărilor rurale. Cu alte cuvinte vrem să dezbatem în ce măsură centrul urban de pe Dimbovița este un rezultat al activității economice a așezărilor din bazinul mijlociu al Argeșului și felul cum orașul a influențat creșterea numărului de sate, pe care izvoarele scrise ni le atestă incontestabil.

În istoriografia noastră s-a acreditat de mulți ani teza că tîrgul medieval s-a constituit din dezvoltarea unui sat aflat într-o regiune cu densitate de cele mai multe ori mai sporită decît în alte părți. Este cazul Bucureștilor¹⁷, Galaților¹⁸, Cornățelului¹⁹ ș.a. Studiînd documentele și cartografia medievală, acest fapt este concludent pentru sec. XVI—XVIII, deci perioadelor ulterioare infiripării vieții orașenești. Astfel, satele de pe teritoriul București apar în documente în următoarea succesiune :

B U C U R E Ș T I							
S a t e a t e s t a t e d o c u m e n t a r							
Sec. XIV	Sec. XV	Sec. XVI		Sec. XVI	1600—1625	Sec. XVII	
		1500—1550	1551—1600			Sec. XVII	Total sate
—	2	2	24	3	9	1	41

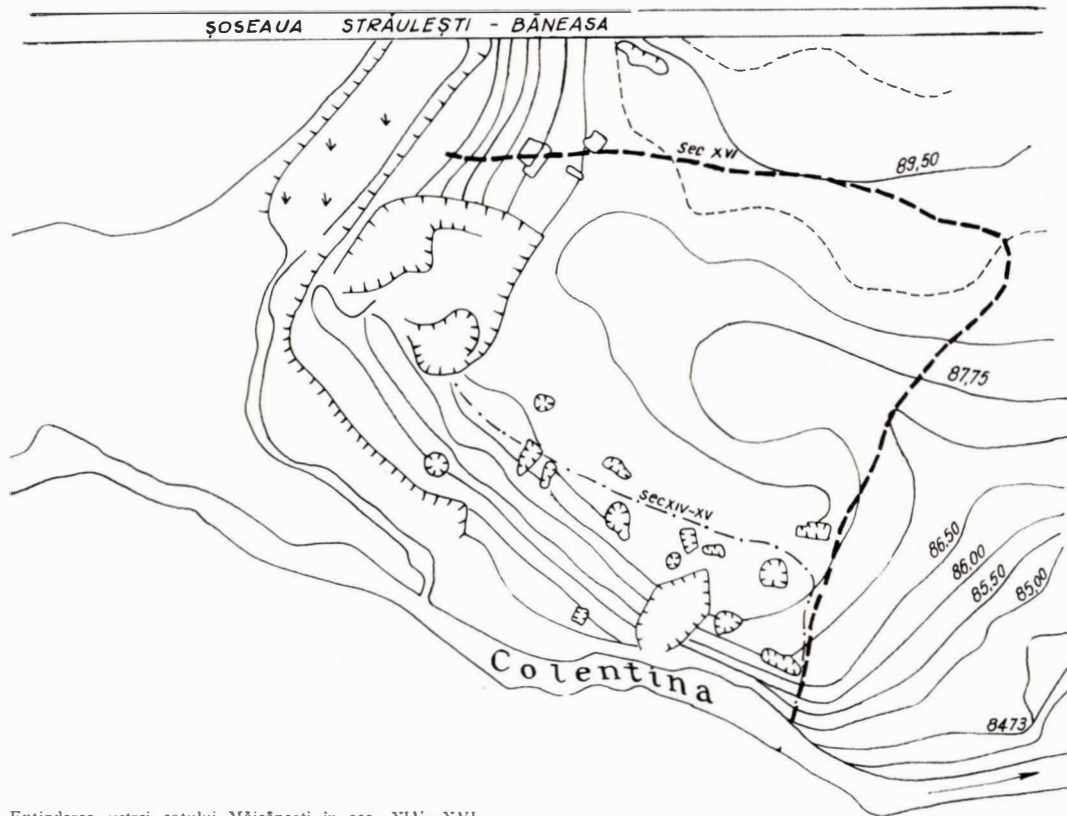
¹⁵ *Ibidem*, III, p. 94—95.

¹⁶ „Călători străini despre țările române”, I, București, 1968, p. 39. Șerban Papacostea, *Un călător în țările române în veacul XI*, în „Studii”, an XVIII (1965), I, p. 172—173.

¹⁷ V. Mihăilescu, *București*. Extras din Revista „Natura”, an XXXI (1942), 3, p. 81. „Istoria orașului București”, M.I.B., 1965, I, p. 74.

¹⁸ Paul Păltănea, *Cîteva date privind începuturile orașului Galați*, în „An. Inst. de ist. și arh. „A. D. Xenopol””, Iași, VI (1969), p. 141.

¹⁹ C. C. Giurescu, *Un vechi oraș al Țării Românești, Cornățelul*, în „S.A.I.”, II (1957), p. 107.

Extinderea vetrei satului Măicănești în sec. XIV—XVI.

Ca atare nu avem menționat nici un sat în sec. al XIV-lea, sînt semnalate două în a doua jumătate a sec. al XV-lea; Dragomirești²⁰ și Grozăvești²¹ și două în prima parte a veacului următor: Măgurele (1510—1512)²² și Giulești²³ (1548). Lotul cel mai numeros (24 așezări) apare în izvoarele scrise după 1550²⁴. Dacă aceste documente ar consemna cu o relativ restrînsă aproximație data înființării satelor respective ar reieși că hinterlandul bucureștan s-a constituit în a doua jumătate a sec. al XVI-lea, adică în momentul în care organizarea vieții orașenești la București era consolidată. Dar cercetările complexe efectuate pînă în prezent, în cadrul cărora descoperirile arheologice au avut un rol însemnat, tind să confirme că între perioada de infiripare a unei așezări în bazinul mijlociu al Argeșului și semnalarea ei în brisoavele vremii se crează, de cele mai multe ori, un decalaj de cca 100—150 de ani. Descoperirile de la Grozăvești au arătat că satul respectiv exista la sfîrșitul sec. al XIV-lea²⁵ deși el apare într-un document din 9 octombrie 1492²⁶. Satul Măicânești este atribuit, prin monedele aflate în inventarul funerar și prin ceramica descoperită în locuințe, perioadei de domnie a lui Mircea cel Bătrîn²⁷, pe cînd în scris îl sesizăm abia la 18 octombrie 1560²⁸. Satul Lupești, menționat într-un hrisov din vremea lui Alexandru II Mircea (1568—1577)²⁹, este în mod incontestabil din prima jumătate a sec. al XV-lea³⁰. Din cele nouă vetre de sate cercetate parțial sau complet la București rezultă că geneza acestor așezări nu este contemporană. Patru din ele sînt din a doua jumătate a sec. al XIV-lea³¹, două din sec. XV³² și trei din sec. al XVI-lea³³. Ca atare descoperirile arheologice precizează sporierea locuirii medievale în sec. al XIV-lea, și totodată confirmă constituirea satelor din jurul reședinței domnești de-a lungul unei perioade mai îndelungi. Admițînd diferența de un veac și jumătate între consemnarea în documente și nașterea satului respectiv, putem formula ipoteza că jumătatea sec. al XV-lea alcătuiește a doua mare etapă de populare a bazinului mijlociu al Argeșului, prima precîndu-se, după cum vom vedea, cu un veac înainte. Fenomenul este întrutotul plauzibil avînd în vedere că, de la Vlad Țepeș și Radu cel Frumos, orașul București devine reședință voievodală, de mai îndelungă sau de mai scurtă durată. Or, faptul acesta creat, cum era și firesc, unele perturbări în mersul proprietăților, în structura economică a întregii zone, chemată acum să contribuie la susținerea unei vieți urbane în plină afirmare. Rezultă așadar că teza privitoare la densitatea așezărilor rurale în jurul unui tîrg medieval trebuie analizată în perspectiva perioadelor de dezvoltare ale aceluia centru. Datele arheologice și izvoarele scrise dovedesc pentru zona Bucureștilor, și este posibil ca fenomenul să fie identic și în alte părți, că inițial s-a constituit o grupare de sate a căror dezvoltare a contribuit la închegarea unui centru zonal de schimb și de producție meșteșugărească. O dată infiripat, acest tîrg a influențat locuirea rurală atît prin constituirea de sate noi, cit și prin sporierea populației celor vechi. Este concludent faptul că între așezările rurale de pe Dimbovița și Colentina, existente la sfîrșitul sec. al XIV-lea, și cetățuia înălțată pe locul viitoarei Curți domnești s-a creat o interdependență incontestabilă. Dar fixarea suitei voievodale în noua Cetate datorată lui Vlad Țepeș a contribuit la înlgherea unor sate noi.

Deși cele mai multe din satele învecinate capitalei de astăzi sînt vechi (sec. XIV—XVI) procesul de indesire a lor s-a manifestat pînă tîrziu în sec. al XVIII-lea, ritmul fiind însă din ce în ce mai lent. Harta publicată de Stolnicul Constantin Cantacuzino la Padova în 1700 consemnează 26,30% din satele Țării Românești în Ilfov și numai 21,04% în Argeș, ambele județe ocupînd locuri fruntașe în ceea ce privește numărul de locuitori³⁴. Rezultă așadar că existența reședinței domnești a avut un rol însemnat atît în păstrarea vechilor așezări, cit și în constituirea altora noi. În acest sens este de remarcat și faptul că procentul satelor dispărute în bazinul mijlociu al Argeșului este extrem de scăzut față de alte regiuni³⁵.

Datele analizate tind să dovedească faptul că orașul a concentrat, a menținut și apoi a înglobat în cuprinsul lui așezările rurale din imediata apropiere.

Pentru sec. al XIV-lea fenomenul demografic prezintă unele trăsături caracteristice. În primul rînd grupul de sate cunoscute pînă acum, ele fiind fără nici o îndoială mult mai numeroase, crește brusc fără a beneficia de cele mai multe ori de o continuitate ale cărei antecedente ar trebui căutate în sec. XII—XIII. În bazinul mijlociu al Argeșului sînt suficiente mărturii de existență amencască din vremea

²⁰ „D.I.R.”, B. Țara Românească, sec. XIII, XIV și XV, p. 125.

²¹ *Ibidem*, p. 212—213.

²² *Ibidem*, Veac XVI, vol. I, p. 65.

²³ *Ibidem*, vol. II, p. 372.

²⁴ Situația a fost întocmită pe baza izvoarelor cuprinse în corpusul de „Documente privind istoria României”, tipărit de Ed. Academiei.

²⁵ Panait I. Panait, *Insemnări arheologice pe șantierul de construcții din București* (II), în „București”, VII (1969), p. 38.

²⁶ Idem, *Incepăturile orașului București în lumina cercetărilor arheologice*, în „București”, V, (1967), p. 14—15.

²⁷ „D.I.R.”, Veac XVI, B. Țara Românească, III, p. 143; Ioana Cristache Panait, *Șantierul arheologic Băncasa-Străulești. Date istorice*, în „C.A.B.”, II (1965), p. 223.

²⁸ „D.I.R.”, Veac XVI, B. Țara Românească, IV, p. 473. Documentul este dat la 14 mai 1580 amintînd o vînzare anterioară.

²⁹ P. I. Panait, *Insemnări arheologice pe șantierul de construcții din București* (II), „București”, VII, 1969, p. 34.

³⁰ Măicânești, Tinganu, Pragadiru, Dămăroaia.

³¹ Lupești, Greci (Vitan).

³² Otopeni, Mărcinești, Pratilimon II.

³³ Panait I. Panait, *Cetățuia Bucureștilor în sec. XIV*, Comunicare la Sesiunea muzeelor din 1969, Ms.

³⁴ C. C. Giurescu, *Harta Stolnicului C. Cantacuzino*, în „Revista Istorică Română”, 1943, p. 15. Sînt menționate 526 de sate dintre care 51 în Dimbovița, 50 în Ilfov, 48 în Teleorman, 40 în Argeș ș.a.m.d.

³⁵ Ion Donat, *op. cit.*, în „Studii”, an IX (1956), 6, p. 78.

feudalismului timpuriu, îndeosebi izvoare numismatice³⁶, dar nu se cunosc cazuri în care satul din sec. al XIV-lea să cuprindă elemente mai vechi. Ca atare trebuie să admitem în stadiul de față un proces rezultat dintr-o pulsație demografică³⁷ pe care cronicile medievale au intitulat-o impropriu descălecarea, sau coborire de țară. Istoriografia noastră a înregistrat numeroase ipoteze în acest sens. A. D. Xenopol scria că „*Ieșirea în număr mai mare a poporului român către șes se făcea pe timpul descălecării*”³⁸. I. Nistor presupune că îndesirea elementului românesc la sud și răsărit de Carpați s-a datorat „*admigrării continue din Ardeal*”³⁹. În schimb P. P. Panaitescu respinge orice mișcare a populației de la munte spre cîmpie sau viceversa⁴⁰.

Datele pe care le cunoaștem astăzi sînt suficiente pentru a dovedi că sec. al XIV-lea a creat condițiile unei pulsații demografice de la munte spre Dunăre. Este vorba de lichidarea stăpînirii tătare în așa-numita Cumania neagră, de o îndesire a așezărilor omenești în unele zone prin ieșirea populației din Piemontul getic. În aceste condiții cursurile Argeșului și ale principalilor lui afluenți au înregistrat o creștere demografică care a dus într-o fază mai tirzie la constituirea tîrgului Bucureștilor⁴¹. Unul din factorii hotărîtorii ai stabilirii centrului vieții economice în vecinătatea așezării Bucureștilor a fost existența cetății, înălțată în sec. al XIV-lea, care va polariza într-un timp scurt viața meșteșugărească și comercială a proaspetei așezări urbane.

Deși presupus de origine deluroasă, satul medieval din bazinul Argeșului a prezentat tot timpul caracteristicile așezării de cîmpie. Toate vetrele de sate cunoscute pînă acum sînt constituite din locuințe adunate în imediata vecinătate a unui curs de apă. Se locuiește pe resturi de terase înalte, ca la Grozăvești sau Dealul Spirii⁴², dar și pe luncă în imediata apropiere a luciului apei ca la Măicănești⁴³, Brașaduru⁴⁴, Vitan⁴⁵, Dămăroaia⁴⁶, Pantelimon⁴⁷ etc. Acolo unde este ales terenul înalt, locuințele ocupă mai întâi botul de deal, iar în luncă ele se desfășoară pe o fișie lată de 150—200 m de-a lungul riului. Suprafața locuibilă a unuia din aceste sate din timpul lui Mircea cel Bătrîn era de cca 6 000 m.p.⁴⁸. Pe măsura înaintării în timp, satul se extinde cuprinzînd în zonele periferice locuințe mai răsirate. Astfel, dacă unei gospodării din sec. XIV—XV îi revenea, în medie, un teren de cca 500 m.p., gospodăriei din sec. al XVI-lea de la Măicănești îi corespundea o suprafață aproape dublă. La șase din cele nouă vetre de sate cercetate arheologic pe teritoriul Bucureștilor au fost semnalate și necropole. De obicei suprafețele rezervate înhumării locuitorilor sînt periferice la început, apoi ele sînt înscrise în suprafața locuită. Cimitirul vechi de la Măicănești se afla pe latura de sud-vest a satului, pe cînd necropola din sec. XV—XVI va ocupa zona nord-estică a satului, devenită centrală. Comparînd așezările medievale cu acelea ce datează din perioada prefeudală și care au dăinuit pe același teritoriu, se constată că obiceiul de amenajare a necropolelor la o distanță de cîteva sute de metri, practicant de cei vechi, a fost abandonat. Feudalii au drept componentă strînsă a așezării lor necropola. Faptul se poate explica prin aceea că înhumarea celor dispăruți se face acum în jurul unui lăcaș de cult care nu poate rămîne într-un loc izolat. Deși nu s-a descoperit în vetrele sătești cercetate pînă acum o astfel de biserică, ea poate fi presupusă la Măicănești⁴⁹. Bucățile mari de chirpic semnalate în zona necropolei, frecvența mai mare a mormintelor și diferențierea calitativă a inventarului funerar într-o anumită zonă tind să indice existența bisericii sătești în partea centrală a cimitirului. Că ea va fi funcționat și în sec. al XIV-lea într-un bordei⁵⁰ nu se poate ști, dar în sec. XV—XVI lăcașul trebuie să fi fost în mod cert deasupra solului, avînd pereții de paiantă. Existența acestor necropole, dintre care unele adăpostesc peste 400 de morminte, vădește caracterul de permanentă, pe perioade îndelungi, al locuirii vetrelor respective. Satul medieval din bazinul mijlociu al Argeșului nu s-a menținut însă continuu în vechea vatră. Se cunosc mutații intervenite, de cele mai multe ori, în sec. al XVI-lea, la mici distanțe, amenajîndu-se de fiecare dată noi necropole, noi locuințe, noi gropi de cereale etc.⁵¹. Aceste mutații s-au datorat, presupunem, de cele mai multe ori, unor epidemii sau altor calamități care s-au abătut asupra așezării respective.

³⁶ „Istoria orașului București”, I.M.I.B., 1965, p. 69.

³⁷ Panait I. Panait, *Cercetări arheologice privind cultura materială a Țării Românești în secolul al XIV-lea*, Comunicare la Conferința națională de arheologie din decembrie 1969. Craiova, sub tipar.

³⁸ A. D. Xenopol, *Istoria Românilor*, ed. III, p. 70.

³⁹ I. Nistor, *Emigrările de peste munți*, București, 1915, p. 5.

⁴⁰ P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, 1944, p. 61.

⁴¹ Panait I. Panait, *Începuturile orașului București în lumina cercetărilor arheologice*, „București” (1967), p. 23.

⁴² Idem, *Insemnări arheologice pe șanțierul de construcții din București (II)*, în „București”, VII (1969), p. 33—39.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Săpături efectuate în 1968 în colaborare cu M. Constantin, nepublicate.

⁴⁵ A. Ștefănescu, *Cercetări arheologice în cartierul Vitan* (manuscris).

⁴⁶ Dinu V. Rosetti în „Germania”, XVIII (1934), p. 212 ș.a.

⁴⁷ Săpături de salvare efectuate în 1969, nepublicate.

⁴⁸ Panait I. Panait, *Șanțierul Băneasa — Strădulești. Cercetările din sectorul Măicănești (1964—1966). Așezarea feudală*, în „București”, VI (1968), p. 69.

⁴⁹ Existența unei biserici sătești apare consemnată și într-o danie a lui Mircea cel Bătrîn pentru Cozia și Cotmeana, în care se amintește un loc pe apa Prahovei cu biserică, moară și metoh. A. Sacerdoțeanu, *Așezările omenești în Țara Românească pînă la 1418*. Extras din „Arhiva Românească”, tom. VII (1941), p. 15.

⁵⁰ C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Biserici, bordeie*, în „Arhivele Olteniei”, Craiova, 1939.

⁵¹ Panait I. Panait, *Tipuri de locuință în așezările sătești din zona Bucureștilor în sec. XIV—XVI*, Comunicare la Sesiunea științifică a muzeelor din decembrie 1967, manuscris.

Din toate cercetările de pînă acum, satul medieval se conturează ca o aglomerație de locuințe-formată la început din 10—15 gospodării⁵². Tipul de locuință, generalizat în sec. al XIV-lea, este bordeiul de suprafață ce oscilează între 9 m.p. și 12 m.p. Groapa bordeiului, de formă patulateră, se adincea față de nivelul de călcare cu 0,50—1 m. Toate locuințele de acest gen datînd din sec. XIV—XVI, cunoscute astăzi, au o singură încăpere⁵³. Bordelul s-a menținut ca tip preponderent în așezările din bazinul mijlociu al Argeșului, fiind foarte răspîndit pînă tîrziu în sec. XVIII și în vatra Bucureștilor⁵⁴. Cea mai mare parte a bordeielor din sec. XV—XVI au în interior vatră sau cuptor. La cele vechi, din sec. XIV, nu au fost găsite decît resturi de țest sau vetre foarte puțin folosite⁵⁵. Cu sec. al XV-lea, în configurația satului de pe teritoriul de astăzi al Capitalei, este semnalată casa de suprafață cu pereții din paiantă. Dotată tot cu o încăpere, ea nu depășește ca dimensiune bordelul. La Măicănești, din sec. al XVI-lea, este cunoscută o locuință cu parter și pivniță⁵⁶. Cu toată frecvența sporită a caselor de paiantă, tipul de locuință dominant în satele bazinului mijlociu al Argeșului rămîne bordelul, în structura și dimensiunile căruia intervin continui îmbunătățiri. Cu ani în urmă, în punctul Alba de pe Colentina, a fost descoperit un astfel de bordei datînd din sec. al XVIII-lea, cu suprafața mult sporită față de aceea a locuințelor similare din sec. XV—XVI⁵⁷. Descoperiri asemănătoare s-au făcut și la Fundeni, Pantelimon etc.

Un element surprins în toate vetrele de sate feudale este groapa de cereale, de diferite dimensiuni. De fapt sec. XIV—XVI au cunoscut, atît în tipul de așezare, cît și în cel al locuinței, unele transformări remarcabile. Ele sînt evidente nu numai în trecerea la locuința de suprafață, în inventarul gospodăresc și funerar, ci și în dotarea așezării cu unele elemente noi. Așa sînt de exemplu morile ce se întîlnesc în multe din satele de pe Dimbovița, Colentina sau Argeș. Cele mai vechi instalații de acest gen sînt menționate în legătură cu unele stăpîniri pe Neajlov, în anul 1400⁵⁸. În sec. al XVI-lea numai pe Dimbovița și Colentina se cunosc șapte sate care beneficiau în mod cert de astfel de mori⁵⁹. Domnia întărește stăpînirea unor mari boieri „peste case și peste mori și peste vie și peste toate averile lor”⁶⁰. Hrisoavele vorbesc de „casele din sat și vii”⁶¹ despre livezile de fin de la Detcoi⁶², despre pometul stăpînit de mănăstirea Sf. Nicolae Caplea în apropierea orașului⁶³. Satul din bazinul mijlociu al Argeșului beneficiază așadar de terenuri agricole, mori, pădure, pomet, ape de pescuit, pășuni, pe care cresc „mulțime de vite” care impresionează pe călătorul Michael Bocignoli în Țara Românească în 1524⁶⁴. În două secole, procesul acesta de metamorfoză a fost amplu, afectînd atît modul de producere a bunurilor materiale, cît și viața de toate zilele. Multe din elementele componente ale satului medieval intervenite în sec. XV—XVI vor rămîne permanente în structura acestor așezări pînă în plină epocă modernă.

⁵² În documentul din 14 mai 1580 dat de Mihnea Vodă mănăstirii Sf. Troiță se arată că satul Lupești a fost vindut în timpul lui Alexandru II Mircea, avînd 13 case.

„D.I.R.” Veac XVI, B. Țara Românească, vol. IV, p. 473.

⁵³ Panait I., Panait, *Cercetări arheologice privind cultura materială a Țării Românești în sec. XIV.*

⁵⁴ La 20 septembrie 1792 Dumitru și soția sa Neaga vindeau „o cîșcioară cu bordci în mahalaua Foișorului din Vitan”, Arh. M.I.B., inv. 74.397.

⁵⁵ Panait I., Panait, *Șantierul arheologic Băneasa-Strîlucști. Așezarea feudală Măicănești*, în „C.A.B.” II (1965), p. 191.

⁵⁶ Idem, *Șantierul Băneasa-Strîlucști. Cercetările din sectorul Măicănești (1964—1966). Așezarea feudală*, în „București” VI (1968), p. 73.

⁵⁷ Idem, *Săpăturile de la Bucureștii Noi, 1960. Sectorul Alba*, în „C.A.B.” I (1963), p. 106.

⁵⁸ M. Andronescu, *Repertoriul documentelor Țării Românești*, în „B.C.I.” 1937—1938, p. 32. O altă moară a mănăstirii Bolintin, vezi I. Ionașcu, *Vechimăa mîndrișilor din pădurea ca mare de la Bolintin*, București, 1938, p. 6.

⁵⁹ Văcărești, Cîrstinești, Roșiu, Lupești, Sfircești, Grozăvești, Moșoșoaia.

⁶⁰ „D.I.R.” Veac XVI, B. Țara Românească, V, p. 363. Document din 9 iunie 1588 privitor la satul Roșu.

⁶¹ *Ibidem*, VI, p. 12. Document din 24 iulie 1591.

⁶² *Ibidem*, V, p. 221.

⁶³ *Ibidem*, p. 186—188.

⁶⁴ „Călători străini despre țările române”, I, București, 1968, p. 176.

R É S U M É

Le bassin de la rivière d'Argeș représente l'une des zones les plus amplement investiguées du point de vue archéologique. Les découvertes faites dans le rayon des villes de Curtea-de-Argeș, Cimpulung et Bucarest ont permis d'expliquer quelques aspects majeurs concernant le processus de peuplement au cours des siècles XIV—XV, ainsi que le rapport entre les agglomérations urbaines et celles rurales. Neuf villages ont été complètement ou partiellement investigués sur le territoire de Bucarest, ce qui a permis de tirer la conclusion que pendant la dernière moitié du XIV-ème siècle il y a eu une pulsation démographique. Ce phénomène représente l'un des facteurs qui ont rendu nécessaire l'existence de la bourgade de Bucarest. Ayant pris consistance, celle-ci a influencé l'habitat rural, tant par la constitution de nouveaux villages que par l'accroissement de la population des anciennes localités. Quoique la plupart des villages voisins de Bucarest aient pris naissance au cours des siècles XIV—XV, le processus de leur augmentation s'est manifesté pour une période plus prolongée, son rythme étant toutefois bien plus lent pendant le XVIII-ème siècle.

Toutes les agglomérations rurales étudiées présentent les

caractéristiques du village de plaine, les habitations étant concentrées à l'immédiate proximité d'un cours d'eau. À la fin du XIV-ème siècle, la surface d'un tel village atteignait 6000 m², chaque foyer occupant environ 500 m². On habitait tant sur les sommets des restes de terrasse, que dans la zone inondable, près de l'eau. La nécropole occupait d'habitude une place périphérique — au début — puis elle est restée inscrite dans la surface habitée. On connaît certains cas où les nécropoles ont été déplacées, généralement à une distance de quelques centaines de m. A u XIV—XVI-ème siècles le nombre des ménages habitant un village oscillait entre 10 et 15. C'est la chaumière de forme quadrilatère, avec une seule chambre, qui constituait le type d'habitation généralisé au XIV-ème siècle. La maison de surface ayant toujours une seule chambre, apparaît pendant le XV-ème siècle dans la configuration du village situé sur l'actuel territoire de Bucarest. Toutefois, c'est la chaumière qui a continué de prédominer dans le milieu rural et elle a connu une évidente extension au cours des siècles suivants. Les documents attestent l'existence — le long des siècles XV—XVI — de moulins paysans, de nombreux vignobles, vergers, pâturages etc.